

XXXIX. Videndum est etiam illud, utrum vere dicatur aliquam naturam naturæ alterius vitio corrumpi, nullo adjuncto vitio suo. Si enim natura quæ accedit cum vitio suo ad aliam corrumpendam, non in ea corruptibile aliquid invenit, non eam corrumpit. Si autem invenit, adjuncto ejus vitio corruptionem ejus operatur. Potentior enim ab infirmiore si corrumpi nolit, non corrumpitur: si autem velit, prius incipit suo vitio corrumpi quam alieno. Æqualis autem ab æquali nihilominus si corrumpi nolit, non potest. Nam quæcumque natura cum vitio ad eam quæ sine vitio est, ut corrumpat accedit, eo ipso non accedit æqualis, sed infirmior vitio suo. Si vero potentior invalidiorem corrumpit, aut utriusque vitio fit, si utriusque prava cupiditate fit; aut vitio potentioris, si naturæ tanta præstantia est, ut inferiorem quam corrumpit, etiam vitiosa præcedat. Quis enim recte vituperaverit fructus terræ, quod homines eis non utantur bene, corruptique vitio suo, corrumpant eos abutendo ad luxuriam: cum tamen dubitare dementis sit præstantiorem potentioremque esse hominis naturam etiam vitiosam, quam non vitiosas quasque fruges?

XL. Potest etiam fieri ut aliquam inferiorem potentior natura corrumpat, et hoc nullius earum vitio fiat: siquidem vitium dicimus, quod vituperatione dignum est. Quis autem vel frugalem hominem nihil aliud de frugibus, quam supplementa naturæ quærantem vituperare audeat, aut easdem fruges quod usu ciborum ejus corrumpantur? Talis enim nec usitate corruptio dicitur, quia maxime vitii nomen solet esse corruptio. Nam et illud in rebus facile animadverti potest, quod plerumque in nullos usus explendæ indigentia suæ natura potentior inferiorem corrumpit, vel justitiæ ordine dum vindicat culpam, ex qua regula, illud dictum est ab Apostolo: « Si

» quis templum Dei corruperit, corrumpet illum Deus¹: » vel ordine mutabilium rerum sibi cedentium secundum leges congruentissimas pro valentia cujusque partis universitati datas. Neque enim si cujusquam oculos pro naturæ suæ modulo ferendæ lucis invalidos sol fulgore corrumpat, aut ad explendam indigentiam sui luminis eos commutare putandus est, aut id facere ullo vitio suo; aut saltem ipsi oculi vituperandi sunt, quia et domino suo cesserunt ut contra lucem aperirentur, et ipsi luci ut corrumperentur. Omnium igitur corruptionum sola quæ vitiosa est corruptio recte vituperatur: cæteræ autem, aut ne corruptiones quidem dicendæ sunt, aut certe quia vitiosæ non sunt, dignæ vituperatione esse non possunt. Nam et ipsa vituperatio, quod soli vitio parata, id est, apta et debita sit, inde traxisse vocabulum creditur, ut vituperatio diceretur.

XLI. Vitium autem, ut dicere cœperam, non aliunde malum est, nisi quia naturæ adversatur ejus ipsius rei cujus est vitium. Unde manifestum est hanc eandem rem cujus vitium vituperatur, natura esse laudabilem; ita ut omnino hanc ipsam vituperationem vitiorum, naturarum laudem esse fateamur, earum scilicet quarum vitia vituperantur. Quia enim vitium naturæ adversatur, tantum additur malitiæ vitiorum, quantum naturarum integritati minuitur. Cum ergo vituperas vitium, id profecto laudas cujus integritatem desideras: cujus autem nisi naturæ integritatem? Natura enim perfecta, non solum nulla vituperatione, sed etiam laude in suo genere digna est. Quod ergo perfectioni naturæ deesse perspexeris, id vocas vitium, satis tibi eam placere contestans, quam vituperatione imperfectionis ejus velles esse perfectam.

XLII. Si igitur vituperatio vitiorum, ipsarum etiam quarum sunt vitia, naturarum decus dignitatemque com-

¹ I Cor. III, 17.

mendat, quanto magis Deus conditor omnium naturarum etiam in earum vitiis laudandus est, cum et hoc ab illo habeant quod naturæ sunt, et in tantum vitiosæ sint, in quantum ab ejus qua factæ sunt arte discedunt, et in tantum recte vituperentur, in quantum earum vituperator artem qua factæ sunt videt, ut hoc in eis vituperet, quod ibi non videt. Et si ars ipsa per quam facta sunt omnia, hoc est, summa et incommutabilis Sapientia Dei, vere summeque est, sicuti est, respice quo tendat quidquid ab illa discedit. Qui tamen defectus non esset vituperatione dignus nisi esset voluntarius. Attende enim, quæso, utrum recte vituperes, quod ita est sicuti esse debuit: non opinor; sed utique quod non ita est ut debuit. Nemo autem debet quod non accepit. Et quisquis debet, cui debet, nisi a quo accepit ut debeat? Nam et quæ redduntur translegando, ei redduntur qui translegaverat. Et quod creditorum justis successoribus redditur, ipsis utique redditur quibus isti jure succedunt. Aliiter non redditio, sed cessio, vel admissio, vel si quid aliud hujusmodi nominanda est. Quapropter omnia temporalia, quæ in hoc rerum ordine ita locata sunt, ut nisi deficient, non possint præteritis futura succedere, ut tota temporum in suo genere pulchritudo peragatur, absurdissime dicimus non debere deficere. Quantum enim acceperunt, tantum agunt, et tantum reddunt ei, cui debent quod sunt in quantumcumque sunt. Qui enim dolet ea deficere, sermonem suum oportet attendat, eum certe ipsum quod ista conqueritur, si justum et a prudentia profectum esse arbitratur, cujus sermonis quod ad sonum ejus attinet, si quis unam particulam diligat, nec eam velit cæteris deficiendo locum dare, quibus decedentibus et succedentibus totus ille sermo contextitur, mirabilis dementiæ judicabitur.

XLIII. In iis igitur rebus quæ ideo deficiunt, quia non ultra esse acceperunt, ut suis temporibus omnia peragantur, nemo defectum recte vituperat; quia nemo potest dicere: Debuit permanere, cum acceptas metas transire non posset. In creaturis autem rationalibus, quibus sive peccantibus sive non peccantibus, universalis pulchritudo modis congruentissimis terminatur, aut nulla peccata sunt, quod absurdissimum est dicere; peccat enim saltem, qui vel damnat quasi peccata, quæ nulla sunt: aut non sunt vituperanda peccata, quod nihilominus absurdum est; incipient quippe nec recte facta laudari, et tota turbabitur humanæ mentis intentio, vitamque subvertet: aut vituperabitur factum, quod ita factum est ut debuit, et execrabilis insania, vel ut mitius loquar, error miserimus orietur: aut si cogit verissima ratio, sicuti cogit, ut et vituperentur peccata, et quidquid recte vituperatur, ideo vituperetur quia non est ita ut esse debuit; quære quid debeat natura peccatrix, et invenies recte factum, quære cui debeat, et invenies Deum. A quo enim accepit posse recte facere cum velit, ab eo accepit ut sit etiam misera si non fecerit, et beata si fecerit.

XLIV. Quia enim nemo superat leges omnipotentis Creatoris, non sinitur anima non reddere debitum. Aut enim reddit bene utendo quod accepit, aut reddit amittendo quo bene uti noluit. Itaque si non reddit faciendo justitiam, reddet patiando miseriam: quia in utroque verbum illud debiti sonat. Hoc enim etiam modo dici potuit quod dictum est: Si non reddit faciendo quod debet, reddet patiando quod debet. Nullo autem temporis intervallo ista dividuntur, ut quasi alio tempore non faciat quod debet, et alio patiat quod debet, ne vel puncto temporis universalis pulchritudo turpetur, ut sit in ea peccati dedecus sine decore vindictæ. Sed in futu-

rum iudicium servatur ad manifestationem atque ad acerrimum sensum miseriae, quidquid nunc occultissime vindicatur. Sicut enim qui non vigilat, dormit: sic quisquis non facit quod debet, sine intervallo patitur quod debet, quoniam tanta est beatitudo iustitiae, ut nemo ab ea nisi ad miseriam possit abscedere. In omnibus ergo defectibus, aut non acceperunt ultra esse quae deficiunt, et nulla culpa est; sicut etiam cum sunt, quia non acceperunt amplius esse quam sunt, nihilominus nulla culpa est: aut nolunt esse, quod si vellent, esse acceperunt, et quia bonum est, reatus est si nolint.

XLV. Deus autem nulli debet aliquid, quia omnia gratuito praestat. Et si quisquam dicet ab illo aliquid deberi meritis suis, certe ut esset, non ei debebatur. Non enim erat cui deberetur. Et tamen, quod meritum est converti ad eum ex quo es, ut ex ipso etiam melior sis, ex quo habes ut sis? Quid ergo ei praerogas, ut tanquam debitum poscas; quando si nolles ad eum converti, nihil ei deesset, tibi autem ipse, sine quo nihil esses, et ex quo ita es aliquid, ut nisi convertendo te ad illum, reddideris ei quod ab ipso es, non quidem nihil, sed miser tamen eris? Omnia ergo illi debent, primo quidquid sunt, in quantum naturae sunt: deinde quidquid melius possunt esse si velint, quaecumque acceperunt ut velint; et quidquid oportet eas esse. Ex eo igitur quod non accepit, nullus reus est: ex eo vero quod non facit quod debet, iuste reus est. Debet autem, si accepit et voluntatem liberam, et sufficientissimam facultatem.

XLVI. Usque adeo autem dum non facit quisque quod debet, nulla culpa est Conditoris, ut et laus sit, quoniam quod debet patitur, et in eo ipso quod vituperatur non faciendo quod debet¹, non nisi laudatur ille cui

¹ Vide i. *Retract.* cap. ix, n. 3.

debet. Si enim tu laudaris videndo quid facere debeas, cum id non videas, nisi in illo qui est incommutabilis Veritas; quanto magis ille qui et velle praecipit, et posse praebuit, et non impune nolle permisit? Si enim hoc debet quisque quod accepit, et sic homo factus est, ut necessario peccet, hoc debet ut peccet. Cum ergo peccat, quod debet facit. Quod si scelus est dicere, neminem natura sua cogit ut peccet. Sed nec aliena. Non enim quisquis dum id quod non vult patitur, peccat. Nam si iuste patitur, non in eo peccat quod patitur invitus, sed in eo peccavit quod ita fecit volens, ut quod nollet jure pateretur. Si autem injuste patitur, quomodo peccat? Non enim injuste aliquid pati, sed injuste aliquid facere, peccatum est. Quod si neque sua neque aliena natura quis peccare cogitur, restat ut propria voluntate peccetur. Quod si tribuere volueris Conditori, peccantem purgabis, qui nihil praeter sui Conditoris instituta commisit, qui si recte defenditur, non peccavit: non est ergo quod tribuas Conditori. Laudemus ergo Conditozem, si potest defendi peccator, laudemus, si non potest. Si enim iuste defenditur, non est peccator: lauda ergo Creatorem. Si autem defendi non potest, in tantum peccator est in quantum se a Creatore avertit: lauda ergo Creatorem. Omnino igitur non invenio, nec inveniri posse et prorsus non esse confirmo, quomodo tribuantur peccata nostra Creatori nostro Deo; quando et in ipsis eum laudabilem invenio, non solum quod ea punit, sed etiam quod tunc fiunt, cum ab ejus veritate receditur. E. Accipio ista libentissime ac probo, et omnino verum esse consentio, nullo modo fieri posse, ut Creatori nostro recte peccata nostra tribuantur.

XLVII. Sed tamen scire vellem, si fieri posset, quare illa natura non peccet, quam non peccaturam praescivit

Deus, et quare ista peccet, quæ ab illo peccatura prævisa est. Non enim jam puto, ipsa Dei præscientia vel istam peccare, vel illam non peccare cogi. Sed tamen si nulla causa esset, non ita dispertiretur creatura rationalis, ut alia nunquam peccet, alia in peccando perseveret, alia quasi media inter utramque aliquando peccet, aliquando ad recte faciendum convertatur. Quæ causa in has tres partes eam distribuit? Sed nolo mihi respondeatur: Voluntas: ego enim causam quæro ipsius voluntatis. Non enim sine causa nunquam vult illa peccare, nunquam ista non vult, quædam vero aliquando vult, aliquando non vult, cum ejusdem generis omnes sint. Hoc solum enim mihi videre videor non sine causa esse istam tripartitam voluntatem rationalis creaturæ, sed quæ causa sit nescio.

XLVIII. A. Quoniam voluntas est causa peccati, tu autem causam ipsius voluntatis inquiris, si hanc invenire potuero, nonne causam etiam ejus causæ quæ inventa fuerit quæsiturus es? Et quis erit quærendi modus, quis finis percunctandi ac disserendi cum te ultra radicem quærere nihil oporteat? Cave enim putes quidquam potuisse dici verius quam id quod dictum est: « Radicem » omnium malorum esse avaritiam¹, » hoc est plus velle quam sat est. Tantum autem sat est, quantum sibi exigit naturæ in suo genere conservandæ modus. Avaritia enim, quæ græce φιλαργυρία dicitur, non in solo argento vel in nummis, unde magis nomen duxisse resonat; argento enim nummi vel mixto argento frequentius apud veteres fiebant: sed in omnibus rebus quæ immoderate cupiuntur intelligenda est, ubicumque omnino plus vult quisque quam sat est. Hæc autem avaritia cupiditas est; cupiditas porro improba voluntas est. Ergo improba voluntas,

¹ 1 Tim. vi, 10.

malorum omnium causa est. Quæ si secundum naturam esset, conservaret utique naturam, nec ei perniciosa esset, et ideo non esset improba. Unde colligitur radicem omnium malorum non esse secundum naturam; quod sufficit adversus omnes, qui volunt accusare naturas. Tu autem si hujus radicis causam requiris, quomodo erit ista radix omnium malorum? Illa enim erit, quæ causa hujus est: quam cum inveneris, ut dixi, etiam ipsius causam quæsiturus es, et quærendi nullum habebis modum.

XLIX. Sed quæ tandem esse poterit ante voluntatem causa voluntatis¹? Aut enim et ipsa voluntas est, et a radice ista voluntatis non receditur: aut non est voluntas; et peccatum nullum habet. Aut igitur ipsa voluntas est prima causa peccandi, aut nullum peccatum est prima causa peccandi. Nec est cui recte imputetur peccatum, nisi peccanti; non est ergo cui recte imputetur, nisi volenti: sed nescio cur aliud te quærere libeat. Deinde quæcumque illa causa est voluntatis, aut justa profecto est, aut injusta. Si justa, quisquis ei obtemperaverit, non peccabit: si injusta, non ei obtemperet, et non peccabit.

L. An forte violenta est et cogit invitum? Num eadem toties replicaturi sumus? Reminiscere superiorum, quæ a nobis tam multa de peccato, et voluntate libera dicta sunt. Sed si laboriosum est omnia mandare memoriæ, hoc brevissimum tene. Quæcumque ista causa est voluntatis, si non ei potest resisti, sine peccato ei ceditur: si autem potest, non ei cedatur, et non peccabitur. An forte fallit incautum²? Ergo caveat ne fallatur. An tanta fallacia est, ut caveri omnino non possit? Si ita est, nulla peccata sunt: quis enim peccat in eo, quod nullo modo caveri potest? Peccatur autem. Caveri igitur potest.

LI. Et tamen etiam per ignorantiam facta quædam

¹ Vide 1 Retract. cap. ix, n. 3. — ² Ibid.

improbantur, et corrigenda judicantur, sicut in divinis auctoritatibus legimus; ait enim Apostolus: « Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci¹; » ait et Propheta: « Delicta juventutis et ignorantiae meae ne memineris². » Sunt etiam necessitate facta improbanda, ubi vult homo recte facere, et non potest: nam unde sunt illae voces: « Non enim quod volo facio bonum, sed quod nolo malum, hoc ago³. » Et illud, « Velle adjacet mihi, » perficere autem bonum non invenio⁴. » Et illud, « Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem; hæc enim invicem adversantur, ut non ea quæ vultis faciatis⁵. » Sed hæc omnia hominum sunt, ex illa mortis damnatione venientium: nam si non est ista poena hominis, sed natura, nulla ista peccata sunt. Si enim non receditur ab eo modo quo naturaliter factus est, ita ut melius esse non possit, ea quæ debet, facit, cum hæc facit. Si autem bonus homo esset, si aliter esset; nunc autem quia ita est, non est bonus, nec habet in potestate ut bonus sit, sive non videndo qualis esse debeat, sive videndo et non valendo esse, qualem debere esse se videt; poenam istam esse quis dubitet? Omnis autem poena si justa est, peccati poena est, et supplicium nominatur: si autem injusta est poena, quoniam poenam esse nemo ambigit, injusto aliquo dominante homini imposita est. Porro quia de omnipotentia Dei et justitia dubitare dementis est, justa hæc poena est, et pro peccato aliquo penditur. Non enim quisquam injustus dominator aut subripere hominem potuit, velut ignorantia Deo: aut extorquere invito, tanquam invalidiori, vel terrendo vel configendo, ut hominem injusta poena cruciaret. Relinquitur ergo, ut hæc justa poena de damnatione hominis veniat.

¹ 1 Tim. 1, 13. — ² Psal. xxiv, 7. — ³ Rom. vii, 19. — ⁴ Ibid. 18. — ⁵ Gal. v, 17.

LII. Nec mirandum est quod vel ignorando non habeat arbitrium liberum voluntatis ad eligendum quid recte faciat: vel resistente carnali consuetudine, quæ violentia mortalis successionis quodam modo naturaliter inolevit, videat quid recte faciendum sit, et velit, nec possit implere. Illa est enim peccati poena justissima, ut amittat quisque quo bene uti noluit, cum sine ulla posset difficultate, si vellet. Id est autem ut qui sciens recte non facit, amittat scire quid rectum sit: et qui recte facere cum posset noluit, amittat posse cum velit. Nam sunt revera omni peccanti animæ duo ista poenalia, ignorantia et difficultas¹. » Ex ignorantia dehonestat error, ex difficultate cruciatus affligit. Sed approbare falsa pro veris, ut erret invitus, et resistente atque torquente dolore carnalis vinculi, non posse a libidinis operibus temperare, non est natura instituti hominis, sed poena damnati. Cum autem de libera voluntate recte faciendi loquimur, de illa scilicet, in qua homo factus est, loquimur.

LIII. Hic occurrit illa quæstio, quam inter se murmurantes homines rodere consueverunt, qui quodlibet aliud in peccando quam se accusare parati sunt. Dicunt enim: Si Adam et Eva peccaverunt, quid nos miseri fecimus, ut cum ignorantiae cæcitate et difficultatis cruciatibus nasceremur, et primo erraremus nescientes quid nobis esset faciendum; deinde ubi nobis inciperent aperiri præcepta justitiæ, vellemus ea facere, et renitente carnalis concupiscentiæ nescio qua necessitate non valeremus? Quibus breviter respondetur ut quiescant, et adversus Deum murmurare desistant. Recte enim fortasse quærerentur, si erroris et libidinis nullus hominum victor existeret, cum vero ubique sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat creden-

¹ Vide I Retract. cap. ix, n. 3.

tem, consoletur sperantem, diligentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem; non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis quærere quod ignoras; neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis: ista tua propria peccata sunt. Nulli enim homini oblatum est scire utiliter quæri, quod inutiliter ignoratur, et humiliter confitentem esse imbecillitatem, ut quærenti et confitenti ille subveniat, qui nec errat dum subvenit, nec laborat.

LIV. Nam illud quod ignorans quisque non recte facit, et quod recte volens facere non potest, ideo dicuntur peccata, quia de peccato illo liberæ voluntatis originem ducunt, illud enim præcedens meruit ista sequentia. Nam sicut linguam dicimus non solum membrum, quod movemus in ore dum loquimur, sed etiam illud quod hujus membri motum consequitur, id est, formam tenoremque verborum, secundum quem modum dicitur alia lingua græca, alia latina: sic non solum peccatum illud dicimus, quod proprie vocatur peccatum, libera enim voluntate et ab sciente committitur; sed etiam illud quod jam de hujus supplicio consequatur necesse est. Sic etiam ipsam naturam aliter dicimus, cum proprie loquimur, naturam hominis, in qua primum in suo genere inculpabilis factus est: aliter istam, in qua ex illius damnati pœna, et mortales et ignari et carni subditi nascimur; juxta quem modum dicit Apostolus: « Fuimus enim et nos naturaliter » filii iræ, sicut et cæteri¹. »

LV. Ut autem de illo primo conjugio, et cum ignorantia, et cum difficultate, et cum mortalitate nascamur, quoniam illi cum peccavissent, et in errorem, et in ærumnam, et in mortem præcipitati sunt, rerum moderatori

¹ Ephes. II, 3.

summo Deo justissime placuit; ut et in ortu hominis originaliter appareret justitia punientis, et in propectu misericordia liberantis. Non enim damnato primo homini sic adempta est beatitudo, ut etiam fœcunditas adimeretur. Poterat enim et de prole ejus, quamvis carnali et mortali, aliquod in suo genere fieri decus ornamentumque terrarum. Jamvero ut meliores gigneret quam ipse esset, non erat æquitatis: sed ex conversione ad Deum, ut vinceret quisque supplicium, quod origo ejus ex aversione meruerat, non solum volentem non prohiberi, sed etiam adjuvari oportebat: etiam sic enim rerum Creator ostendit, quanta facilitate potuisset homo, si voluisset, retinere quod factus est, cum proles ejus potuit etiam superare quod nata est.

LVI. Deinde si una anima facta est, ex qua omnium hominum animæ trahuntur nascentium, quis potest dicere non se peccasse, cum primus ille peccavit? Si autem singillatim fiunt in unoquoque nascentium, non est perversum, imo convenientissimum et ordinatissimum apparet, ut malum meritum prioris, natura sequentis sit; et bonum meritum sequentis, natura prioris sit. Quid enim indignum, si etiam sic voluit Creator ostendere, usque adeo excellere creaturis corporeis animæ dignitatem, ut ab eo gradu possit esse ortus alterius, ad quem alterius perductus est occasus? Nam cum ad ignorantiam difficultatemque pervenerit illa peccatrix, ideo pœna recte dicitur, quia melior ante hanc pœnam fuit. Si ergo altera talis esse cœpit, non solum ante peccatum, sed ante omnem vitam suam, qualis alia post vitam culpabilem facta est, non parvum bonum habet, unde Conditori suo gratias agat; quia ipse ortus ejus et inchoatio quovis perfecto corpore est melior. Non enim mediocria bona sunt, non solum quod anima est, qua natura jam omne corpus præcedit, sed etiam

quod facultatem habet, ut adjuvante Creatore se ipsam excolat, et pio studio possit omnes acquirere et capere virtutes, per quas et a difficultate cruciante, et ab ignorantia cæcante liberetur. Quod si ita est, non erit nascentibus animis ignorantia et difficultas supplicium peccati, sed proficiendi admonitio, et perfectionis exordium. Non enim ante omne meritum boni operis parum est accepisse naturale iudicium, quo sapientiam præponat terrori, et quietem difficultati, ut ad hæc non nascendo, sed studendo perveniat. Quod si agere noluerit, peccati rea jure tenebitur, tanquam quæ non bene usa sit ea facultate, quam accepit. Quanquam enim in ignorantia et difficultate nata sit, non tamen ad permanendum in eo quod nata est, aliqua necessitate comprimitur: neque omnino potuit nisi Deus omnipotens esse etiam talium creator animarum, quas et non dilectus ipse faciat, et diligens eas reficiat, et dilectus ipse perficiat: qui et non existentibus præstat ut sint, et amantibus eum a quo sunt præstat ut beatæ sint.

LVII. Si vero in Dei aliquo secreto jam existentes animæ mittuntur ad inspiranda et regenda corpora singulorum quorumque nascentium, ad hoc utique mittuntur officium, ut corpus quod de pœna peccati, hoc est mortalitate primi hominis nascitur, bene administrando, id est, castigando per virtutes, et ordinatissimæ atque legitimæ servituti subjiciendo, etiam ipsi comparent ordine atque tempore opportuno cœlestis incorruptionis locum. Quæ cum introeunt in hanc vitam, subeuntque gestanda membra mortalia, subeant etiam necesse est et oblivionem vitæ prioris, et præsentis laborem; unde illa ignorantia et difficultas consequitur, quod in primo homine supplicium mortalitatis fuit, ad animi expendendam miseriam; in istis autem janua ministerii ad reparandam corporis

incorruptionem. Nam hoc quoque modo non dicuntur ista peccata, nisi quia caro de propagine veniens peccatoris, venientibus ad se animis hanc ignorantiam et difficultatem facit; quæ neque his, neque Creatori tanquam culpanda tribuatur. Dedit enim ille et facultatem bene operandi in laboriosis officiis, et viam fidei in oblivionis cæcitate: iudicium illud vel maxime, quod anima omnis et quærendum esse concedit quod inutiliter nescit, et perseveranter in officiosis laboribus enitendum ad evincendam recte faciendi difficultatem, et opem a Creatore implorandam, ut conantem adjuvet; qui vel extrinsecus lege, vel in intimis cordis allocutione conandum esse præcepit, et præparat civitatis beatissimæ gloriam triumphantibus de illo qui primum hominem ad istam miseriam perduxit victum pessima suasionem; quam miseriam isti suscipiunt ad eum vincendum optima fide. Non enim parvæ gloriæ militia est diabolus vincere eodem suscepto supplicio, quo se ille hominem victum perduxisse gloriatur. Quisquis autem hoc istius vitæ captus amore neglexerit, nullo pacto juste flagitium desertionis suæ regis imperio deputabit: sed erit potius sub omnium domino in ejus partibus ordinatus, cujus turpe stipendium ut castra sua desereret, adamavit.

LVIII. Si autem alibi animæ constitutæ non mittuntur a Domino Deo, sed sua sponte ad inhabitanda corpora veniunt; facile est jam hoc videre, quidquid ignorantiae difficultatisque secutum fuerit earum propriam voluntatem, nullo modo Creatorem hinc esse culpandum: quandoquidem etiamsi eas ipse misisset, quibus etiam in ipsa ignorantia et difficultate liberam voluntatem petendi et quærendi et conandi non abstulit, daturus petentibus, demonstraturus quærentibus, pulsantibus aperturus, omnino extra culpam esset. Hanc enim ignorantiam et diffi-

cultatem studiosis et benevolis evincendam, ad coronam gloriæ valere præstaret : negligentibus autem et peccata sua de infirmitate defendere volentibus, non ipsam ignorantiam difficultatemque pro crimine objiceret ; sed quia in eis potius permanere, quam studio quærendi atque discendi, et humilitate confitendi atque orandi, ad veritatem ac facilitatem pervenire voluerunt, justo supplicio vindicaret.

LIX. Harum autem quatuor de anima sententiarum, utrum de propagine veniant, an in singulis quibusque nascentibus novæ fiant, an in corpora nascentium jam alicubi existentes vel mittantur divinitus, vel sua sponte labantur, nullam temere affirmare oportebit. Aut enim nondum ista quæstio a divinorum Librorum catholicis tractatoribus pro merito suæ obscuritatis et perplexitatis evoluta atque illustrata est : aut si jam factum est, nondum in manus nostras hujuscemodi Litteræ pervenerunt. Tantum adsit fides nihil de substantia Creatoris falsum indignumque sentiendi. Ad illum enim tendimus itinere pietatis. Si ergo aliud de illo senserimus quam est, intentio nostra non in beatitatem, sed in vanitatem nos ire compellet. De creatura vero si quid aliter quam sese habet senserimus, dummodo non id pro cognito perceptoque teneamus, nullum periculum est. Non enim ad creaturam jubemur tendere ut efficiamur beati, sed ad ipsum Creatorem : de quo si aliud quam oportet ac sese res habet, nobis persuadetur, perniciosissimo errore decipimur. Ad hoc enim pergendo, quod aut non est, aut si est non facit beatos, ad beatam vitam nullus pervenire potest.

LX. Sed ad contemplandam veritatis æternitatem, ut ea perfrui eique inhærere valeamus, infirmitati nostræ via de temporalibus procurata est, ut quantum itineri sufficit ad æterna tendentium, præterita et futura credamus.

Quæ fidei disciplina, ut auctoritate præpolleat, divina misericordia gubernatur. Præsentia vero, quantum ad creaturam pertinet, in corporis et animi mobilitate et mutabilitate, quasi transeuntia sentiuntur. In quibus quidquid non experimur, cognitione qualicumque tenere non possumus. Quæcumque ergo nobis de quibuscumque creaturis vel præterita vel futura divina auctoritate credenda narrantur, quamvis partim prius quam ea sentire potuerimus præterierint, partim nondum in nostros sensus pervenerint, tamen quia plurimum valent ad roborandam spem nostram, et exhortandam dilectionem, dum nobis commendant per ordinatissimam seriem temporum quam non negligat liberationem nostram Deus, sine ulla dubitatione credenda sunt. Sed quisquis error personam sibi divinæ autoritatis assumit, ea maxime ratione refellitur, si aut aliquam vel mutabilem speciem præter creaturam Dei, aut aliquam mutabilem speciem in substantia Dei credere aut affirmare convincitur, eamque substantiam Dei vel plus vel minus quam Trinitatem esse contendit : cui Trinitati pie sobrieque intelligendæ omnis exultat vigilantia christiana, et omnis ejus proventus intenditur. De cujus Trinitatis unitate et æqualitate, et singularum in ea personarum quadam proprietate, non hic locus est disserendi. Nam commemorare quædam de Domino Deo auctore et formatore et ordinatore rerum omnium, quæ ad saluberrimam fidem pertineant, et quibus lactens atque a terrenis in cœlestia sese attollere incipiens, utiliter adminiculetur intentio, et factu facillimum et a plerisque jam factitatum est : pertractare autem istam totam, atque ita versare quæstionem, ut perspicuæ rationi, quantum in hac vita datur, omnis humana intelligentia subjugetur, non modo eloquio, sed ne cogitatione quidem vel cuiquam hominum, vel certe nobis satis expedi-